

дзённаў Сената ЗША. Пра яе пісалі, што Робертс расчысціла шлях жанчынам-журналістам туды, дзе раней працавалі толькі мужчыны⁵.

Аднак у грамадстве пашыраецца занепакоенасць, што гэтыя выступленні, знешне бяскрыўныя, могуць выкарыстоўвацца лабістамі тых ці іншых прамысловых груп у сваіх мэтах. Маўляў, папулярны журналіст, атрымаўшы вялікі ганарар ад той жа Асацыяцыі бакалейшчыкаў, можа ў будучым пачаць адстойваць іх інтарэсы праз сродкі масавай інфармацыі. Нездарма ў 1999 г., каб пазбегнуць такіх абвінавачванняў у свой адрас, карпарацыя Эй-Бі-Сі забараніла сваім карэспандэнтам выступаць на з'ездах і сімпозіумах такога кшталту.

Можна не сумнявацца, што і надалей гэтыя тэндэнцыі супрацьстаяння – імкненне да камерцыялізацыі і адстойванне прынцыпаў незалежнасці СМІ – будуць захоўвацца ў асяроддзі замежнай журналісцкай эліты.

Гэтым супрацьстаяннем будуць прасякнуты не толькі розныя групы на тых ці іншых "прыступках" элітарнай "піраміды", але і свядомасць канкрэтных журналістаў, бо пераадоўваць такія негатыўныя тэндэнцыі спачатку трэба ў свядомасці кожнага журналіста. І толькі на падставе свядомага выбару журналісты, якія будуць па-ранейшаму шанаваць прынцып "свабоды слова і сацыяльнай адказнасці", здолеюць супольнымі намаганнямі дыстанцыраваць СМІ ад фінансавых эліт, каб захаваць пазіцыі аб'ектыўнай і непрадузятай "чацвёртай улады".

¹ Гл.: Вестник МГУ. Сер. 10. Журналистика. 1999. № 2. С. 29.

² Гл.: Демократический журналист. 1999. № 4. С. 65.

³ Гл.: Mark A.D. International Power and International Communication. Oxford: Macmillan, 1995. P. 61.

⁴ Гл.: Beyond National Sovereignty: International Communication in the 1990 s / Ed. by K. Nordenstreng, H.I. Shiller. 2 nd. Norwood: New Jersey: Ablex Publishing Corporation, 1995. P. 38.

⁵ Гл.: Impact of Mass Media: Current issues / Ed. R.E. Hiebert, F.C. Reuss. W. P.: Longman, 1995. P. 18.

БІСМІЛАХ АБДУЛ МОХД (Афганістан)

СМІ АФГАНІСТАНА І КРАСАВІЦКАЯ РЭВАЛЮЦЫЯ 1978 г.

Рэвалюцыя, што адбылася ў Афганістане 27 красавіка 1978 г. пад кіраўніцтвам Народна-дэмакратычнай партыі Афганістана (НДПА), стала вынікам паслядоўнага нарастання ў краіне антаганістычных супярэчнасцей паміж сельніцтвам і невялікай эксплуатацыйнай групай, якая сотні гадоў прысвойвала вынікі іх працы.

Больш двух дзесяцігоддзяў працягваецца ўзброены канфлікт у Афганістане. За развіццём унутраных падзей у краіне ўважліва сочыць увесь свет. І гэта невыпадкова. Падзеі, што адбываюцца ў Афганістане, істотна ўплываюць на развіццё сусветнай гісторыі, барацьбу народаў за мір, разрадку міжнароднай напружанасці, супраць мілітарызму, шавінізму і пагрозы ўзнікнення новых узброеных канфліктаў.

Апошнім часам на старонках газет і часопісаў, на тэлебачанні і радыё розных краін істотна павялічылася колькасць матэрыялаў, якія па-рознаму тлумачаць сутнасць таго, што адбылося і адбываецца ў Афганістане. З'яўляюцца артыкулы, у якіх скажаецца як сутнасць праграмы НДПА, мэтай і задач Красавіцкай рэвалюцыі 1978 г., так і намаганні тых, каму ўдалося мабілізаваць мільёны афганцаў і зруйнаваць ідэалагічную, палітычную і ваенную моц урада, які прыкладаў усе намаганні дзеля таго, каб у дзяржаве ўсталяваўся «вечны мір». Пры гэтым сродкі масавай інфармацыі некаторых краін выкарыстоўваюць і ўкараняюць грубыя метады маніпуляцыі грамадскай думкай – фабрыкацыю гістарычных фактаў, апраўдваюць крывавае злачынства як урадавых войск, так і фарміраванняў маджахедаў, абяляюць дактрыны НДПА, якія абанкруціліся, розных грамадскіх саюзаў і аб'яднанняў,

камуністычных і канфесійных абшчын, распаўсюджваюць адкрытую хлусню і дэзінфармацыю.

Сродкамі масавай інфармацыі і камунікацыі сёння робіцца ўсё магчымае дзеля таго, каб людзі мелі як мага больш праўдзівай інфармацыі як пра абаронцаў ідэалаў Красавіцкай рэвалюцыі 1978 г., так і пра маджахедаў, якія святкуюць перамогу над «камуністычным рэжымам». Асабліва скажаецца перыяд ваенных падзей 1978–1990 гг., калі ўзброены канфлікт дасягнуў свайго піку і прывёў да крушэння заваёў Красавіцкай рэвалюцыі. Так, канадскі гісторык Н. Вард параўноўвае сакрушальнае паражэнне гітлераўскай арміі пад Сталінградам з «сакрушальным» паражэннем Савецкай Арміі ў Афганістане¹. Пры гэтым ён не кажа пра тое, што абмежаваны кантынгент Савецкай Арміі быў выведзены з краіны не па прычыне паражэння, а па рашэнню ўрада СССР. У сваю чаргу амерыканскі гісторык Ю. Вівіян наогул лічыць асноўнай прычынай «краху камуністычнай імперыі агрэсіі і насілля – СССР» якраз «крах Красавіцкай рэвалюцыі 1978 г. у Афганістане»². Наўрад ці можна пагадзіцца з такімі поглядамі і меркаваннямі, таму што асноўная прычына распаду СССР – непрадбачлівая палітыка КПСС у адносінах як да ўласнага народа, так і да народаў іншых краін.

На жаль, апошнім часам з'явілася шмат артыкулаў, у якіх прыніжаецца роля і значэнне сродкаў масавай інфармацыі Афганістана ў мабілізацыі мільёнаў людзей на глыбокія эканамічныя, сацыяльна-палітычныя і культурныя пераўтварэнні, якія прыйшлі ў краіну разам з Красавіцкай рэвалюцыяй. Напрыклад, прафесар Фларыдскага ўніверсітэта Ф. Фэдлер у серыі артыкулаў пра сучасны інфармацыйны стан кантынентальнай Азіі сцвярджае, што «камуністычная прэса Афганістана ў перыяд праўлення дыктатараў Кармаля і Наджыбулы квахтала, як курыца, якая здыхала»³. Інакш кажучы, яна не выканала сваёй асноўнай задачы, адстала ад часу, дзейнічала неэфектыўна і не стала ўплывовай палітычнай сілай у краіне. Больш таго, Ф. Фэдлер сцвярджае, што СМІ марксісцкага ўрада Афганістана, укараняючы ўсё горшае, што прысутнічала ў савецкай аўтарытарнай сістэме і яе журналістыцы, нагадвала «брэх раз'яраных сабак». Псы-газеты брахалі не ва ўнісон рэальным падзеям, а глядзелі ў рот кіраўніцтву НДПА, што і садзейнічала, на думку аўтара, яе непапулярнасці і неэфектыўнасці ў грамадстве.

На наш погляд, гэтае сцвярджанне з'яўляецца няправільным таму, што прэсе ў перыяд ваенных падзей 1978–1990 гг. належыць важная роля ў спробе правядзення ў жыццё ўсіх важных мерапрыемстваў НДПА, Рэвалюцыйнага Савета і ўрада ДРА, а таксама маджахедаў. Ва ўмовах жорсткага ваеннага канфлікту, супрацьстаяння дзвюх кардынальна процілеглых сіл у Афганістане толькі ў 1982 г. выдавалася 104 перыядычных выданняў, тысячы лістовак і заклікаў, якія распаўсюджвалі вялікую колькасць твораў самых розных па праблематыцы і жанру. Цяжка назваць тыя раёны, дзе б у тыя гады не друкаваліся і не разыходзіліся ў вялікай колькасці лістоўкі, агіт-плакаты, газеты, часопісы. Нельга таксама пералічыць населеныя пункты, дзе б афганцы не чыталі газеты, заклікі і пракламацыі. Прыцягальная сіла журналісцкага слова і ўплыву прэсы на людзей значная. Некаторыя газеты і лістоўкі рабіліся сапраўды легендарнымі, выкпікалі здзіўленне як урада, так і маджахедаў, таму што пераадольвалі адлегласць у сотні кіламетраў ад Кабула і траплялі да іх праз населеныя пункты, гарнізоны, заставы, засады, якія шчыльна ахоўваліся. Змест гэтых выданняў быў самым рознабаковым. Многія скажалі сапраўднае становішча, паказвалі рашэнні ўлад у выгадным святле і не адпавядалі рэчаіснасці. Гэтая выснова ў аднолькавай ступені адносіцца як да выданняў НДПА, так і да выданняў маджахедаў.

¹ Гл.: Vard N. Reporting in dep. Toronto, 1994. P. 71.

² Vivian Y. Media of print Midia. New York, 1993. P. 601.

³ Fedler F. Reporting for the Print Media. New York, 1992. P. 601.